

Sygn. akt VI ACa 337/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 lipca 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA – Jerzy Paszkowski (spr.)

Sędzia SA – Urszula Wiercińska

Sędzia SO del. – Beata Waś

Protokolant – sekr. sąd. Agnieszka Janik

po rozpoznaniu w dniu 6 lipca 2012 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa Stowarzyszenia Towarzystwo (...) z siedzibą w P.

przeciwko (...) Sp. z o.o. z siedzibą w S.

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

z dnia 7 grudnia 2011 r.

sygn. akt XVII AmC 1/10

I oddala apelację;

II zasądza od (...) Sp. z o.o. z siedzibą w S. na rzecz Stowarzyszenia Towarzystwo (...) z siedzibą w P. kwotę 270 zł (dwieście siedemdziesiąt) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn.akt VI ACa 337/12

UZASADNIENIE

Powód Stowarzyszenie Towarzystwo (...) z siedzibą w P. (dalej L.) wystąpiło w dniu 4 stycznia 2010 roku o uznanie postanowienia wzorca umowy „Regulamin programu lojalnościowego A. D. (...)” używanego przez przedsiębiorcę (...) sp. z o.o. w S. (dalej A.) o treści „Program może być w każdym czasie zawieszony na czas nieokreślony lub zakończony przez A. bez podania przyczyny.” za niedozwolony i zakazanie wykorzystywania w obrocie z konsumentami. Powód wskazał, że pozwany prowadzi we własnym imieniu działalność gospodarczą w zakresie między innymi sprzedaży ekskluzywnej biżuterii i zegarków. Oferując towary opracował program lojalnościowy polegający na zachęceniu konsumentów do nabywania towarów w zamian za przyznanie konsumentom określonych przywilejów. Oferując program lojalnościowy pozwany posługuje się wzorcem umownym. Wskazane postanowienie znajdujące się we wzorcu umownym stanowi niedozwoloną klauzulę abuzywną, gdyż przewiduje uprawnienie dla przedsiębiorcy do zaprzestania wykonywania zawartej z konsumentem umowy bez jakiegokolwiek uprzedzenia czy okresu wypowiedzenia ani też bez określenia jakiegokolwiek przyczyny zerwania umowy przez pozwaną spółkę.

W odpowiedzi na pozew A. wniósł o oddalenie powództwa. Pozwany podniósł, że w niniejszej sprawie ma zastosowanie art. 5 k.c., ponieważ powód wytoczył wiele powództw o to samo roszczenie przeciw temu samemu pozwanemu, co stanowi nadużycie prawa. Nie miał on bowiem na celu wyeliminowanie z obrotu wadliwego wzorca, lecz jedynie przysporzenie korzyści majątkowej w postaci kosztów zastępstwa procesowego, czy też szykanowania pozwanego, który zwiększone bezprawnie koszty musiałby ponieść kilkakrotnie, a takie postępowanie nie może korzystać z ochrony. Nadto pozwany wskazał, że powód nie wykazał, że regulamin załączony do pozwu pochodzi od pozwanego oraz, że pozwany stosował go w dniu złożenia pozwu lub w okresie co najmniej sześciu miesięcy przed tym dniem, a pozwany tym okolicznościom zaprzeczył. Nadto powód nie przedłożył żadnych dowodów na poparcie swoich twierdzeń, a załączone do pozwu kartki papieru nie spełniają wymogów dokumentu prywatnego określonego art. 245 k.p.c. Nadto pozwany wskazał, że wzorzec przedłożony przez powoda nie narusza przepisów art. 385 i następne k.c., nie stanowi on regulaminu lub wzorca umownego, nie narusza dobrych obyczajów i interesów konsumenta.

W kolejnych pismach procesowych strony podtrzymały swoje stanowiska.

Wyrokiem z dnia 7 grudnia 2011 r. Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

I uznał za niedozwolone i zakazał A. wykorzystywania w obrocie z konsumentami postanowień wzorca umowy „Regulamin programu lojalnościowego A. D. (...)” o treści: „Program może być w każdym czasie zawieszony na czas nieokreślony lub zakończony przez A. bez podania przyczyny” (§ 3 ust. 2 Regulaminu);

II zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 360 złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego;

III nakazał pobranie od A. na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Warszawie kwoty 600 złotych tytułem nie uiszczonych kosztów sądowych;

IV zarządził publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt pozwanego.

Powyższe rozstrzygnięcie zostało wydane po dokonaniu następujących ustaleń faktycznych i prawnych:

Pozwany jest przedsiębiorcą prowadzącym działalność gospodarczą polegającą między innymi na sprzedaży ekskluzywnej biżuterii i zegarków. Pozwany w działalności tej, w obrocie z konsumentami stosuje wzorzec umowny o nazwie:

„Regulamin programu lojalnościowego A. D. (...)”. We wzorcu tym zawarte jest zakwestionowane w pozwie postanowienie umowne o treści:

„Program może być w każdym czasie zawieszony na czas nieokreślony lub zakończony przez A. bez podania przyczyny.”

Treść tego dokumentu daje podstawy do ustalenia, że jest to wzorzec umowy. Został przygotowany w całości przez pozwanego, zawiera ustalone przez niego postanowienia umowne. „Regulamin...” jest przygotowany w formie wydruku, podzielone na mniejsze kolejno ponumerowane jednostki redakcyjne, nie zostały w nich pozostawione żadne wolne miejsca na dokonanie dodatkowych postanowień, nie ma również możliwości zmiany istniejących.

Nie jest zasadny w ocenie sądu podnoszony przez pozwanego zarzut, że stosowany przez niego w obrocie „Regulamin...” nie jest wzorcem umownym.

Jest on skierowany do wszystkich konsumentów, albowiem każdy konsument może stać się stroną umowy. Rzeczy sprzedawane przez przedsiębiorcę mógł nabyć każdy konsument, mógł więc stać się także osobą, do której skierowany jest przedmiotowy wzorzec. Wbrew stanowisku wyrażonemu przez pozwanego wzorzec kształtuje stosunek prawny między stronami, dając konsumentowi roszczenie o spełnienie warunków regulaminu i uzyskanie określonych rabatów lub promocji. Postanowienia umowne zawarte w regulaminie ustalone jednostronnie przez pozwanego mają za zadanie kształtować treść stosunku cywilnoprawnego pomiędzy konsumentem a pozwanym. Tym samym stanowią wzorzec umowy w rozumieniu art. 384 § 1 k.c. Program lojalnościowy niesie za sobą cechy wzorca umownego i jako taki

może stanowić postawę do wytoczenia powództwa przed Sądem Ochrony Konkurencji i Konsumentów w oparciu o treść art. 384 § 1 k.c. Regulamin będący podstawą funkcjonowania programu lojalnościowego jest szczególną postacią wzorca, który podlega abstrakcyjnej ocenie Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w postępowaniu o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolony. Sąd w pełni podziela w tej mierze stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z 20 stycznia 2011 roku wydanym w sprawie I CSK 218/10 (publ. LEX nr 707845. Jednocześnie należy wskazać, że Sąd oddalił wniosek dowodowy pozwanego wskazany w piśmie procesowym z dnia 17 grudnia 2010 roku, albowiem nie wskazał on konkretnych dokumentów, które miałyby być w niniejszym postępowaniu uznane za dowody, a które znajdują się we wskazanych aktach spraw sądowych, całe zaś akta nie mogą stanowić dowodu w niniejszej sprawie, a nadto teza dowodowa wskazana przez pełnomocnika pozwanego nie wskazuje, w jaki sposób dowód ten byłby przydatny dla rozstrzygnięcia w przedmiotowym postępowaniu.

Powód przedstawił dokument: „Regulamin programu lojalnościowego A. D. (...)”, który został wydrukowany ze strony internetowej pozwanego. Sąd nie ma żadnych wątpliwości, że „Regulamin...” pochodzi od pozwanego, wskazuje na to chociażby jego treść. Pozwany zaprzecza, że używał kiedykolwiek w obrocie wskazanego wzorca w dniu wniesienia powództwa, jednakże nie przedstawia na to żadnego dowodu. Powód jako dowód wskazał wydruk z treścią regulaminu, a następnie jego prawdziwość potwierdził potwierdzonym notarialnie odpisem regulaminu wykonanym w dniu 30 marca 2010 roku. Tymczasem pozwany nie przeprowadził żadnego dowodu, na podstawie którego wykazałby, że w momencie wniesienia powództwa nie posługiwał się przedstawionym wzorcem, a ciężar dowodu leży wbrew twierdzeniom pełnomocnika pozwanego po stronie przedsiębiorcy. Fakt niestawiennictwa strony na rozprawie, co uniemożliwiło jej przesłuchanie, należy ocenić na podstawie art. 232 k.p.c., a tym samym uznał, że przedsiębiorca posługiwał się wzorcem wskazanym przez powoda w dniu wniesienia powództwa, albowiem przedsiębiorca nie wskazał żadnego dowodu dla stwierdzenia faktów, z których wywodził skutki prawne. Samo zaprzeczenie w odpowiedzi na pozew, kiedy po stronie pozwanego leży ciężar dowodu jest niewystarczające dla oddalenia powództwa.

Zakwestionowane w pozwie postanowienia umowne nie dotyczą głównych świadczeń stron wynikających z umowy, nie są też uzgadniane indywidualnie z konsumentami.

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Uznanie, że zakwestionowane postanowienie wzorca umownego jest niedozwolone wymagało zatem oceny, że jest ono sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta.

Przyjmuje się, że istotą dobrego obyczaju jest szeroko rozumiany szacunek do drugiego człowieka (tak np. wyrok Sądu Najwyższego z 8 czerwca 2004 r., I CK 635/03). Z dobrymi obyczajami kłóci się zatem takie postępowanie, którego celem jest zdezorientowanie, wykorzystanie niewiedzy konsumenta przy kształtowaniu stosunku prawnego.

Zdaniem Sądu kwestionowany zapis spełnia przesłanki niedozwolonej klauzuli. Z całą pewnością Regulamin nie dotyczy umowy zawieranej w drobnych, bieżących sprawach życia codziennego i wyklucza możliwość związania wzorcem, na zasadzie uznania, że druga strona mogła z łatwością dowiedzieć się o jego treści. Stosowany przez pozwanego wzorec umowny kształtuje prawa i obowiązki stron umowy, dlatego też zawieszenie, czy zakończenie bez wcześniejszego poinformowania klienta, kontrahenta, zawartej umowy, będzie dla konsumenta istotne. Tymczasem zakwestionowana klauzula nie wskazuje ważnych powodów, dla których pozwany byłby jednostronnie uprawniony do zawieszenia lub zakończenia obowiązywania podpisanej umowy, o czym stanowi treść kwestionowanego zapisu. Takie postępowanie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami, które nakazują wskazanie ważnego powodu dla zawieszenia wykonywania lub rozwiązania umowy oraz poinformowanie o tym konsumenta w terminie i sposobie nie nastęrczającym mu trudności z dowiedzeniem się o tym. Zaskoczenie konsumenta tego typu informacją może bowiem narazić go na straty, jeżeli miał zamiar dokonać zakupu przy pomocy rabatów lub promocji wynikających z przystąpienia do programu lojalnościowego, a to narusza uzasadnione interesy konsumenta.

Bezasadne jest powoływanie się przez pozwanego na zasady współzycia społecznego wynikające z treści art. 5 k.c. Powód jest przedstawicielem konsumentów, broniącym jego praw. Niedopuszczalne jest ograniczanie prawa do sądu poprzez, jak to chce pozwany, reglamentowanie możliwości składania przeciwko niemu pozwów i określanie, czy i ile powód może złożyć pozwów. Nadto powoływanie się na zasady współzycia społecznego w momencie naruszania obowiązujących przepisów jest niedopuszczalne.

Z tych względów na podstawie art. 385¹ k.c. Sąd uwzględnił żądanie pozwu i na podstawie art. 479⁴² § 1 k.p.c., a na podstawie art. 479⁴⁴ k.p.c. zarządził publikację prawomocnego wyroku. Na podstawie art. 98 k.p.c. Sąd orzekł o kosztach procesu.

Apelację od tego wyroku wniósł pozwany zaskarżając go w całości i zarzucając:

1. naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na wynik sprawy, a w szczególności:

- art. 233 k.p.c. poprzez odmowę przeprowadzenia wnioskowanych przez pozwanego dowodów z dokumentów znajdujących się w aktach spraw, wskazanych przez pozwanego,

- art. 228 k.p.c. poprzez brak uwzględnienia faktów znanych Sądowi pierwszej instancji urzędowo,

2. naruszenie prawa materialnego, a w szczególności:

- art. 384 k.c. poprzez błędną jego wykładnię skutkującą jego niewłaściwym zastosowaniem,

- art. 385¹ k.c. poprzez błędną jego wykładnię skutkującą jego niewłaściwym zastosowaniem,

- naruszenie art. 5 k.c. poprzez jego niezastosowanie.

Przy tak określonych zarzutach pozwany wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku w całości oraz oddalenie powództwa w całości ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje według norm przepisanych.

W ocenie Sądu Apelacyjnego apelacja pozwanego nie zasługuje na uwzględnienie, a podniesione w niej zarzuty nie mogą spowodować zgodnie z wnioskami apelacyjnymi zmiany bądź uchylenia zaskarżonego wyroku.

Wbrew zarzutom apelacji przedmiotowy regulamin zawierający zakwestionowany wzorec jest wzorcem umownym w rozumieniu art. 384 § 1 k.c. podlegającym kontroli pod kątem jego abuzywności przez Sądem Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Jak trafnie zauważył SOKiK, jest on skierowany do wszystkich konsumentów, z których każdy z niech może stać się stroną umowy, do której będą miały zastosowanie postanowienia regulaminu. Regulamin ten zaś kształtuje między stronami stosunek cywilnoprawny w zakresie uzyskania przez konsumenta określonych w nim korzyści w zamian za dokonanie zakupów za określoną kwotę, przez to może podlegać abstrakcyjnej kontroli w postępowaniu o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolony.

Wbrew też zarzutom apelacji pozwany skutecznie nie zakwestionował, aby stosował ten regulamin, zarzut ten powinien znaleźć się jako kluczowy dla rozstrzygnięcia w sprawie niniejszej w odpowiedzi na pozew (art. 479¹⁴ k.p.k.), w której pozwany podnosił, że powód nie potrafi wykazać, że regulamin ten jest stosowany, pozwany jednak nie zaprzeczył, że go stosuje.

Nie kwestionując uprawnienia pozwanego do wypowiedzania umów o charakterze bezterminowym (art. 365¹ k.c.) zakwestionowany wzorec nie dotyczy sytuacji wskazanej w tym przepisie, albowiem nie jest to wypowiedzenie

zobowiązania bezterminowego o charakterze ciągłym z zachowaniem terminów umownych, ustawowych lub zwyczajowych, a brak też jakichkolwiek przesłanek do uznania, że żadne terminy wypowiedzenia nie powinny mieć tu zastosowania.

Pozwany nie kwestionował też przesłanek do uznania abuzywności przedmiotowego wzorca, który pozwala przedsiębiorcy w każdym czasie bez wskazania przyczyn i bez poinformowania klienta do zawieszenia lub zakończenia programu lojalnościowego. Niewątpliwie działanie takie jest sprzeczne z dobrymi obyczajami, albowiem pozbawia konsumenta możliwości skorzystania z całości lub też w odpowiedniej proporcji z opisanych w tym programie przywilejów. Możliwość zaś z skorzystania z tych przywilejów inspirowała konsumenta do zakupów w sklepach powoda oraz do zaangażowania określonych w tym programie wyższych środków pieniężnych.

Nie zasługują na uwzględnienie zarzuty apelacji dotyczące naruszenia art. 233 k.p.c. poprzez odmowę przeprowadzenia wnioskowanych przez pozwanego dowodów z dokumentów zawartych we wskazanych przez pozwanego aktach i nie określił okoliczności, na jakie te dowody miałyby zostać przeprowadzone. Jeśli zaś pozwanemu chodzi o poglądy zawarte w tych sprawach należało je przytoczyć, przy czym należy mieć na uwadze tę okoliczność, iż każdą sprawę należy rozpatrywać indywidualnie z rozważeniem przede wszystkim okoliczności charakterystycznych dla tej sprawy.

Powództwo nie mogło też zostać oddalone na podstawie art. 5 k.c. z uwagi na to, że powód rozdziela klauzule zawarte w jednym wzorcu celem uzyskania za każdą sprawę oddzielnych kosztów zastępstwa procesowego. W tym zakresie pozwany powinien był podnieść zarzuty, które skutkowałyby zastosowaniem w tym zakresie art. 102 k.p.c.

Mając na względzie powyższe okoliczności na podstawie art. 385 k.p.c. orzeczono, jak w sentencji wyroku.

O kosztach procesu za drugą instancję rozstrzygnięto na podstawie art. 98 k.p.c.